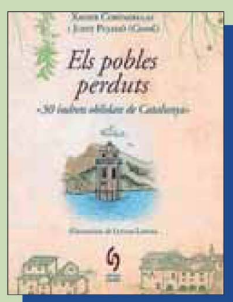

Pobles de passat i de futur

Deu escriptors rescaten trenta pobles de l'oblit. Entre els seleccionats hi ha alguna «excepció», com és la ciutat del Born del 1714: més que perdre's, va perdre. Conèixer el passat és una guia per al futur

MERCÈ MIRALLES
«**M**entre hi hagi algú que el recordi, ni res, ni ningú no acaba de ser mort del tot. Tampoc els pobles.» Aquestes paraules formen part de la introducció d'*Els pobles perduts. 30 indrets oblidats de Catalunya* (Edicions Sidillà –www.edicionsidilla.cat–, 2012). El títol d'aquesta introducció, *El relat interromput*, dona pistes de l'esperit d'aquest llibre coral: parla de pobles que ara són perduts, però que demà poden deixar de ser-ho. La jove nissima editorial, fundada a finals del 2010 pels escriptors Xavier Cortadellas i Judit Pujadó, llua el nom, precisament, d'un poble perdut, Sidillà, *situat* entre Foixà i Sant Llorenç de les Arenes, al límit del Baix Empordà. *Els pobles perduts* és la quarta publicació d'aquest segell. I ja se

«ELS POBLES PERDUTS. 30 INDRETS OBLIDATS DE CATALUNYA»

Autors: Marta Alòs, Andrax Badia, Xavier Cortadellas, Marcel Fité, Xavier Lloveras, Miquel Martín, Isabel Olesti, Judit Pujadó, Joan Todó i Jordi Vilalta
Il·lustracions: Albert Llenas Llena
Editorial: Edicions Sidillà
Pàgines: 308 / Preu: 20 €

Deu escriptors porten a la memòria, rescaten, trenta pobles desapareguts de Catalunya.

n'està fent una altra edició. Els altres tres títols que han publicat, el 2011, són: *Escafarlata d'Empordà. Parla d'un pària*, d'Adrià Pujol, dins de la col·lecció l'Illa Roja; *El poble dels Centfocs. Llegendes de les Gavarres*, de Xavier Cortadellas (col·lecció La Talaia) i *Tombes i lletres*, de diversos autors (Llibres Especials). L'edició i la selecció acurades són distintius de Sidillà. «No tenim subvencions. Si publiquem un llibre és perquè ens fa aixecar de la cadira!», diuen Pujadó i Cortadellas. S'ha de ser valent, en els temps que corren? «Ens fa molta il·lusió! No és tan difícil si realment hi lluites, si hi creus.»

Corbera d'Ebre, Finestres, Marmellar, la Mussara, Peguera, Perellós, Rúbies, Sallent... Fins a trenta pobles perduts. Se n'han escollit trenta, n'hi ha més, és

clar. Per fer la selecció s'ha valorat que hi hagués representació de tot el territori, inclosa la Franja i la Catalunya del Nord. I que els deu escriptors que se'n fan càrrec se sentissin a gust amb l'elecció. No són textos històrics, ni un recull de dades estadístiques. Els han fet escriptors. En ells hi ha, doncs, un desig de relat. Les il·lustracions, en lloc de fotografies, són de traç virtuós, obra de l'Albert Llenas Llena.

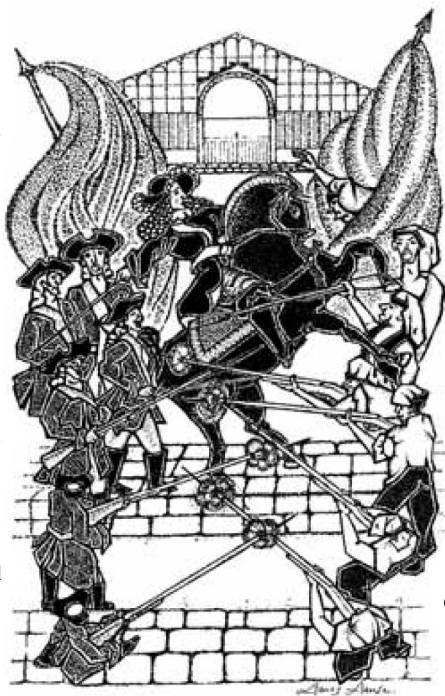
Aquests pobles han desaparegut per diverses raons. En molt bona part, s'han despoblat perquè els habitants han anat deixant el camp per la ciutat. N'hi ha d'afectats per grans infraestructures, sobretot embassaments. N'hi ha que es van deixar, precisament, per falta d'infraestructures... I tot plegat, en poques dècades. Trepitjar aquests

Les restes que amagava el mercat del Born, el 2002. A sota, la recreació de l'il·lustrador. / JORDI SOLER/ALBERT LLENAS LLENSA

territoris i fer-ne el perfil ha despertat emocions, una certa tristesa...

Els pobles perduts no és un cant nostàlgic, però. No hi falta, això sí, l'esperit reivindicatiu. Ho demostra el fet que no s'idealitza la vida en aquests pobles. Ho demostra el fet que s'hi hagin incorporat tres emplaçaments del Barcelonès carregats de simbolisme. Un d'ells obre el llibre: la ciutat del Born, el testimoni de la Barcelona d'abans de la derrota del 1714. Escrit per Judit Pujadó, s'ha titulat *El silenci després de la derrota*. «Allà hi és tot», diu el text, i continua: «Tot el que vam ser i molt del que encara som, tot i que alguns dels atributs sembla que els hà-

gim anat perdent amb el pas de la història, que és una forma de dir amb el pas de les guerres.» L'especialista Albert García Espuche ha estat un bon guia en aquest camí de la memòria. Pujadó, però, ha tingut també un testimoni de primer nivell. Testimoni? Sí. I oral. El testimoni d'un descendent dels habitants del Born. Es tracta de Joan Carpa Kies, que conserva la memòria familiar d'un Joan de Kies, cònsol d'Holanda a Catalunya, que va viure al Born. «Fer el seguiment d'una família com els Kies permet entendre també que entre la gent d'aquell temps, que semblen remots, i nosaltres no-

més han passat set generacions: els avis dels avis dels nostres avis van viure el desastre.»

Els Kies... Una família austriacista que va caure en desgràcia. Tot un símbol del que li va passar al país. El Born és, explica Pujadó, «una ciutat perduda, i també una ciutat que va perdre». Una excepció dins la selecció de pobles, però molt emblemàtica.

Record de dos barris

En la línia de les excepcions es troben les altres dues localitzacions barcelonines de què parlàvem: el Camp de la Bota, a cavall entre Sant Adrià de Besòs i Barcelona, i el barri barceloní de Sant Genís dels Agudells. En el cas del Camp de la Bota, titulat *L'altra memòria de Sant Adrià de Besòs*, l'escriptor Jordi Vilalta hi consigna: «A la vista s'estenia un en-

Església de Sant Miquel de Perellós (Rosselló). A baix, el dibuix que acompanya el text de Perellós. / JUDIT PUJADÓ/ALBERT LLENAS LLENDA

torn d'estrets carrerons de terra, fràgils parets i aigües residuals. Però, tot i les condicions d'insalubritat, el barri disposava d'equipaments: l'escola del Castell (portada pel pare Botey), l'escola nacional Manuel de Falla (que pràcticament substituiria l'anterior), una guarderia (Los Ángeles), un dispensari, alguns comerços, sis safareigs públics, sis fonts i un centre social. No era una vida fàcil, però es treballava de ferm perquè fos digna.» L'any 1963 tenia a la ratlla de 3.500 habitants. El Camp de la Bota era una ciutat dins de la ciutat. Una ciutat de barraques en què els veïns convivien també amb les execucions sumaríssimes. «Hi

ha qui diu que la sorra de la platja era vermella...», apunten Judit Pujadó i Xavier Cortadellas. El Camp de la Bota va ser eliminat i, a canvi, als setanta, es va fer el

barri de la Mina, que es mereixeria un llibre a part...

Un tercer exemple curiós és el de Sant Genís dels Agudells, que també signa Judit Pujadó: *Allò*

que un dia també vam ser. En aquest cas, estem parlant d'un testimoni del que va ser la Barcelona de les vinyes i els garrofers, ara assetjada per pisos i places dures. Escriu l'autora: «Hi ha moltes maneres de desaparèixer. Perdre l'essència, bescanviar-la per una altra de diferent, deu ser la manera més suau, però els efectes són igualment demolidors pels que es fan grans i no s'hi reconeixen i pels veïns que lluiten per mantenir engrunes del que van ser i van perdre batalles. Mantenir el nom i perdre el fons, no per defecte, sinó per excés.» El cas de Sant Genís és un d'aquests. Què se n'ha fet, dels seus carrers? I dels cafès, les boti-

Judit Pujadó ha escrit el text de Peguera (Berguedà). / JUDIT PUJADÓ/ALBERT LLENAS LLENAS

gues i els ateneus? Per trobar Sant Genís dels Agudells cal anar a la Vall d'Hebron i pujar per l'avinguda Jordà i després pel carrer de Saldes. Allí hi ha el que queda de Sant Genís, que va ser annexionat a Barcelona fa poc més de cent anys. Hi ha l'església, la rectoria i un cementiri parroquial, l'últim. I algunes masies. El fill dels masovers de la Miranda –que es va tirar a terra als cinquanta– sent un enyor difícil d'entendre per algú de ciutat. Es llegeix: «Si alguna cosa enyora és l'olor de la roba neta de la Miranda. Entre tots omplien el safareig d'aigua amb galledes. La mare feia la bugada. L'estenia entre els fruiters i de tant en tant l'esquit-

xava, perquè no perdés la frescor. I aquesta olor no l'ha tornada a sentir més.»

Comenta l'autora que Sant Genís dels Agudells és representatiu del sentiment de molts habitants de ciutats, de Barcelona més concretament, que encara tenen records d'una altra mena de ciutat: «És un sentiment de pèrdua.» Sant Genís, més que poble perdut, es podria anomenar poble diluït. «És un exemple», comenta Pujadó, «d'allò que sentim els de Barcelona quan diem que no ens reconeixem en la ciutat, sobretot els que som de barri.»

Mentre hi ha vida, hi ha esperança, però. Perquè, per exem-

ple, a Fitor (Baix Empordà) sempre hi dorm algú. Perquè de la mateixa manera que un dia molts van fugir a la ciutat buscant oportunitats, d'altres somien ara una altra forma de vida. Potser es podria començar per visitar-los, aquests pobles perduts; el nou llibre pot ser una guia.

Fa unes setmanes, a la presentació a Barcelona, precisament al Born, l'esperança era la tònica: «Allò que avui es perd, demà es recupera. Que quan es recuperin no se n'hagi perdut la memòria.»